

Folkhälsoarbetet i Mölndal

Handlingsplan 2017

Innehåll

1 Bakgrund.....	3
2. Utmaningar och hälsa i Mölndal	4
3. Organisation.....	5
4. Utgångspunkter för 2017	6
5. Aktiviteter 2017	7
6. Finansiering och budget.....	11
Ledamöter i folkhälsorådet 2017	12

Handlingsplanen omfattar alla aktiviteter som planeras inom folkhälsobudgeten, både de som genomförs av kultur och fritidsnämnden och de som folkhälsorådet och kommunstyrelsen svarar för.

Ett tätt samarbete sker under året och vid årets slut görs en samlad uppföljning.

1 Bakgrund

Folkhälsa och socialt hållbar utveckling

Hälsan kan beskrivas i flera dimensioner, fysisk, psykisk, social och existentiell hälsa. Den påverkas av sociala bestämningsfaktorer, såsom livsvillkor där utbildning, arbete och inkomst är viktiga delar. Stor påverkan har också vår livsmiljö där till exempel bostad, närområde och känsla av samhörighet spelar roll. Hälsa är därmed inte bara en fråga för individen och hälso- och sjukvården, utan för hela samhället. Folkhälsoarbetet är en av många pusselbitar i arbetet för en socialt hållbar utveckling. Minskade skillnader i både hälsa och livsvillkor är centrala delar i en långsiktigt hållbar utveckling. Ett socialt hållbart samhälle innebär att mänskliga rättigheter respekteras och inga grupper diskrimineras eller missgynnas.

Att prioritera social hållbarhet och att minska skillnader i hälsa är kostnadseffektivt och ett sätt att hushålla med samhällets resurser. I en attraktiv tillväxtregion är hög kunskapsnivå och ett kreativt utvecklingsklimat viktiga förutsättningar, men också en socialt gynnsam och stabil miljö. Den samlade hälsan i befolkningen, folkhälsan, kan därför även vara ett mått. En god och jämlikt fördelad hälsa tyder på ett välfungerande och socialt hållbart samhälle.

Styrdokument – internationellt, nationellt och regionalt

Riksdagens övergripande mål för folkhälsoarbetet i landet är *att skapa förutsättningar i samhället för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen*. Samma inriktning gäller även internationellt där WHO:s Hälsa 2020 samt FN:s globala hållbarhetsmål och Agenda 2030 är vägledande dokument.

Riktningen för utvecklingen i Västra Götaland slås fast i *Visionen Det goda livet* och i *VG 2020, Strategi för tillväxt och utveckling i Västra Götaland 2014-2020*. Därutöver finns *Västra Götalandsregionens folkhälsopolitiska policy* och *Samling för social hållbarhet - Åtgärder för jämlik hälsa i Västra Götaland*. De två sistnämnda dokumenten ska revideras inom kort för att ytterligare stärka utvecklingen.

Exempel i landet och nationell kommission

Under senaste åren har många nya initiativ tagits med grund i WHO:s rapport *Closing the Gap in a Generation*, rapporten som lämnades av den sk Marmot-kommissionen 2009. Sveriges nationella kommission för Jämlikhet i hälsa lämnar sin slutrapport i maj 2017.

I Malmö har Malmökommissionens arbete bidragit med mycket kunskap som nu övergår i praktiskt arbetet. I Göteborgs görs satsningar för Jämlik stad. Ale, Kungälv och Lerum testar att kartlägga sociala faktorer och hur de varierar i olika kommundelar för att få kunskap som grund för insatser.

SKL, Sveriges Kommuner och Landsting samordnar och stödjer fortsatt utveckling och lärande kring frågorna inom ramen för Mötesplats Social Hållbarhet.

2. Utmaningar och hälsa i Mölndal

I ett internationellt perspektiv är hälsoläget i Sverige gott. Under senare år har dock skillnaderna i hälsa och livsvillkor förstärkts. Vissa grupper har generellt sett en sämre hälsa. Det är personer med funktionsnedsättning, hbtq-personer och personer med invandrarbakgrund. Det gäller också grupper med kort utbildning. Unga personer upplever lägre psykiskt välbefinnande än äldre. Boende i välbärgade områden har en bättre hälsa, än boende i socioekonomiskt utsatta områden. Ojämligheten i hälsa kan alltså relateras till skillnader i livsvillkor, livsmiljö och levnadsvanor.

Hälsa och livsvillkor i Mölndal

I Mölndal är utbildningsnivån hög och arbetslösheten relativt låg. Många har goda levnadsvanor. De flesta mölndalsbor har därmed generellt sett god hälsa och goda livsvillkor. De flesta ungdomar mår bra, trivs med livet och har framtidstro.

Precis som i landet i övrigt finns dock systematiska skillnader.

- Förhållandevis många unga vuxna visar psykisk ohälsa.
- Försäkringskassan rapporterar om stort antal sjukskrivningar på grund av psykisk ohälsa, framför allt bland unga kvinnor och vuxna under 40 år.
- Senaste folkhälsoenkäten visar att skillnaderna i upplevd hälsa ökat mellan kvinnor och män sedan mätningarna 2007 och 2011. År 2015 uppger männen bättre hälsa än kvinnorna, från tidigare ingen skillnad.
- Samtidigt är det dock betydligt vanligare bland män än bland kvinnor att ha ohälsosamma levnadsvanor.
- Nära hälften av äldre med hemtjänst och i särskilt boende besväras av ensamhet.
- Hälsan hos många nya invandrade invånare kan påverkas av traumatiska upplevelser, men också av den första tiden i det nya landet där lång väntan, sysslöshet och känsla av utanförskap bidrar till ohälsa.
- Livsvillkoren ser olika ut i olika delar av staden och det bidrar till skillnader i hälsa bland både barn och vuxna.

Sammantaget är bedömningen att majoriteten av mölndalsborna mår bra, men den psykiska ohälsan är en signal att ta på allvar. En utmaning är att stödja invandrade ungdomar och familjer i att kunna stärka sin hälsa.

Mera finns att läsa i Valfärdsrapport 2016.

3. Organisation

Nytt samverkansavtal

Folkhälsoarbetet i Mölndal utgår från ett avtal om samverkan mellan Mölndals stad och Hälso- och sjukvårdsnämnd Väster. Avtalet reglerar samverkan i folkhälsoråd, gemensam finansiering av en tjänst samt verksamhetsbudget. Ett nytt avtal har tecknats för perioden 2017-2020. Avtalet betonar kopplingen mellan folkhälsoarbete och socialt hållbar utveckling och betydelsen av att påverka sociala faktorer, som livsvillkor och livsmiljö, för att kunna minska skillnader i hälsa.

Folkhälsorådet tar en strategisk roll

Folkhälsorådet har under 2016 arbetat för att utveckla rådets roll och arbetsformer. Rådet kommer från 2017 att ta en mera strategisk roll och ska kunna bidra i stadens mål- och budgetarbete.

I uppdraget ingår att följa utvecklingen av mölndalsbornas hälsa och livsvillkor, att sprida kunskap och inspirera. Rådets uppgift är att verka utifrån ett befolkningsperspektiv. I folkhälsorådet ingår förtroendevalda från Mölndals stad och hälso- och sjukvårdsnämnden. Rådet är underställt kommunstyrelsen och kommer under året att utveckla dialog och rapportering.

Kultur och fritid ansvarar för delar av budgeten

Från 2017 har kultur och fritidsnämnden ansvar för större delen av folkhälsobudgeten, vilket innebär det mera operativa arbetet med konkreta insatser. Ansvaret finns inom enheten för samhällsarbete.

Rådet behåller resurser för strategiskt arbete. En tjänst som folkhälsoplanerare finns kvar inom stadsledningsförvaltningen. Ett nära samarbete kommer att finnas mellan folkhälsoplaneraren och den ansvariga enheten inom kultur och fritid. Rådet och folkhälsoplaneraren ansvarar för uppföljning av avtalet gentemot hälso- och sjukvårdsnämnden.

4. Utgångspunkter för 2017

Vilka insatser som planeras i folkhälsoarbetet ska påverkas av både hälso- och sjukvårdsnämndens mål och stadens övergripande mål, liksom av de behov som folkhälsorådet ser.

Hälso- och sjukvårdsnämnd Västra – skolan samt lokala utmaningar

Regionfullmäktiges prioriterade mål kopplat till folkhälsa är att skillnader i livsvillkor och hälsa ska minska. Fokus för hälso- och sjukvårdsnämnd Väster 2017 är att

- Verka för fullständig studiegång.
- Inrikta satsningarna mot de största utmaningarna i varje kommun i arbetet för en jämlik hälsa och social hållbarhet.
- Folkhälsofrågorna ska lyftas in i och genomsyra de beställningar/överenskommelser som hälso- och sjukvårdsnämnden gör med utförarna (vårdgivarna).

Nämnden betonar att det är viktigt att vårdgivarna medverkar i kommunens arbete, utifrån sitt främjande och förebyggande uppdrag. Västra Götalandsregionen har även fokus på att bryta utanförskap och segregation, framför allt via utbildning (fullständig studiegång) och arbete. Likaså betonas att rättighetsperspektivet ska genomsyra all verksamhet och barns rättigheter ska uppmärksammas särskilt.

Vision Mölndal – den hållbara staden där vi växer och mår bra

Vision Mölndal 2022 säger bland annat att *Mölndal är den hållbara staden där vi växer och mår bra*. Kommunfullmäktiges tio övergripande mål ska stödja arbetet med att förverkliga visionen. De flesta målen berör livsvillkor och livsmiljö och därmed hälsa och social hållbarhet. De målen med starkast koppling är:

- Mål 2: Andelen mölndalsbor som upplever trygghet och god hälsa ska öka.
- Mål 6: Varje barns potential ska tidigt tas till vara så att fler får förutsättningar för goda livsvillkor. De samlade skolresultaten ska förbättras samtidigt som fler får godkänt i alla ämnen.
- Mål 7: Mölndalsbornas möjlighet att påverka frågor som rör deras vardag ska öka.
- Mål 8: Miljöarbetet ska stärkas för att tillförsäkra mölndalsborna en hälsosam och god miljö.
- Mål 9: Graden av socialt deltagande, integration och egen försörjning öka.

Folkhälsorådet – mittemellan tidigare mål och ny inriktning

Kommunstyrelsen beslutade 2009 om inriktningen för folkhälsoarbetet (*Gott liv i Mölndal*). Den grunden ligger kvar och har kompletterats med ett ökat fokus på att minska skillnader i hälsa. Under året ska en långsiktig folkhälsoplan tas fram. Rådet har redan identifierat **tillit** som en nyckelfråga i det kommande arbetet. Viktiga aspekter redan under 2017 blir delaktighet och möjlighet att påverka, liksom att fler har tillgång till sociala sammanhang. Den psykiska hälsan sätts i fokus.

På följande sidor visas de aktiviteter som planeras inom ramen för folkhälsobudgeten under 2017.

5. Aktiviteter inom folkhälsobudgeten 2017

Inriktning hittills (beslut KS 2009)

Delaktighet, inflytande och gemenskap

- Miljö och bemötande som främjar delaktighet och hälsa
- Jämställdhet mellan kvinnor och män
- Ökad delaktighet och gemenskap när offentlig och ideell sektor samverkar

Barn och ungas uppväxtvillkor

- Barn och ungas psykiska hälsa ska vara god.

Aktiviteter 2017

- **FRAMM** - finansiering av biträdande projektledare. FRAMM innebär kompetensutveckling för stadens alla chefer samt nyckelpersoner om mänskliga rättigheter, med fokus kring tillgänglighet, delaktighet och icke-diskriminering.
- **HBTQ-labbet** vidareutvecklas tillsammans med ungdomar som besöker mötesplatsen.
- **Ökad samverkan mellan folkhälsa och integration**, till exempel samverkan kring hälsoskola för nyanlända.
- **Folkhälsoarbetet blir mera lokalt**, knyts närmare de boende och aktörer i stadsdelarna Bifrost, Åby, Källered och Lindome.
- **Nystart i samverkan** mellan stadens verksamheter, primär-vården, tandvården, studieförbund, församlingar mfl med sikte på hälsofrämjande insatser.
- **Fullföljd studiegång**, VG-Regionens fokus, ska bli känt i staden och kopplas till befintliga sammanhang.
- **Ungdomsenkäten LUPP** om ungas livsvillkor genomförs november 2017. Ungdomar involveras i planering, genomförande och i arbetet med resultatet.
- **Generellt föräldrastöd**, Föräldrar Emellan med inspirationskvällar, träffar och kurser för föräldrar med barn i olika åldrar. Samverkan med t ex studieförbund, förskolor, fritidsgårdar, föreningar och bibliotek. Insatser skapas också i dialog med föräldrar i olika stadsdelar.
- **Tjejjouren Väst** – undersöka samverkan för tjejers psykiska hälsa.

Förändring på gång

- *Målet är minskade skillnader i hälsa*
- *Tillit som grund för social hållbarhet. Tillit*
  - *till samhället/politiken*
  - *till varandra*
  - *tilltro till sig själv*
- *Fler får tillgång till*
  - *delaktighet, inflytande*
  - *sociala sammanhang*
  - *psykisk hälsa*
  - *goda levnadsvanor*
- *Fullföljda studier – för alla barn och unga*
- *Många kan bidra till att barn och unga mår bra och kan fullfölja skolan.*

Inriktning hittills (beslut KS 2009)

Åldrande med livskvalitet

- Äldre ska vara trygga i sitt närområde och kunna välja ett aktivt liv.

Aktiviteter 2017

- **Stärkt nätverk för samverkan kring äldres välbefinnande och gemenskap** - arbetet fortsätter. Föreningar, församlingar, förvaltningar och enskilda mölndalsbor deltar. Flera arbetsgrupper arbetar vidare med de teman som vuxit fram från de medverkande, t ex Allaktivitetshus, caféträffar för dementa och deras anhöriga, samtal om existentiell hälsa, aktiviteter tillsammans med museet, utbildningar där ungdomar lär äldre om sociala medier mm. Hur dialog kan ske mellan pensionärsorganisationer och stadens förtroendevalda är också en fråga som lyfts. Arbetet samordnas av vård och omsorgsenhet för förebyggande arbete. Övergripande målet är att på sikt minska antalet ensamma äldre och att fler äldre ska känna sig behövda.
- Folkhälsoplaneraren medverkar. Arbetet knyter an till fullmäktiges mål om att öka samverkan mellan staden och civila sektorn.

Förändring på gång

- *Motverka ensamhet bland äldre genom att främja sociala sammanhang och möten mellan generationer.*
- *Bostäder som ger trygghet.*

Inriktning hittills (beslut KS 2009)

Goda levnadsvanor

- Fler ska vara fysiskt aktiva i vardagen.
- Tonårstiden ska vara fri från tobak, alkohol och andra droger.

Aktiviteter 2017

- **Aktiviteter som minskar stillasittande** och främjar rörelseglädje, till exempel Aqua Mix vattenlek och träning för överviktiga barn, i samverkan med barnmedicinmottagningen och Streteredsbadet. Ett visst utbud av aktiviteter för vuxna, såsom medicinsk yoga, simskola, stadsvandring.
- **Främja barns levnadsvanor** – ta initiativ till ökat fokus på att främja goda levnadsvanor bland barn och unga.
- **Sprida kunskap om betydelsen av fysisk aktivitet** och vikten av att den fysiska miljön och närområdet runt bostäder och arbetsplatser underlättar rörelse och lek i vardagen, för alla åldrar.
- **Nätverket för ANDT-arbete** - fortsätta att utveckla ett strukturerat förebyggande arbete mot alkohol, narkotika, doping och tobak. Nätverk för samordning och samverkan.
- **Besöka verksamheter som möter barn och unga** för att sprida CAN-undersökningens resultat och informera om det gemensamma ANDT-förebyggande arbetet (hösten).
- **Medverka i kampanjen Hejdå alkoholskador!** som samordnas av länsstyrelsen. Målgruppen är unga vuxna, med syftet att minska langning till yngre.
- **Medverka vid föräldrträffar** i olika stadsdelar med syfte att stärka föräldrar i att tillsammans sätta gränser för alkohol.
- **Föreningspolicyn** - fortsatt stöd till de föreningar som driver den gemensamma föreningspolicyn och inspiration för fler föreningar att ansluta.

Förändring på gång

- *Se sambanden - goda levnadsvanor har effekt på både fysisk och psykisk hälsa.*
- *Minska stillasittandet – fler behöver röra sig i vardagen!*

Inriktning hittills (beslut KS 2009)

Utveckling och strategiska insatser

- Social hållbarhet i styrning och ledning

Aktiviteter 2017

- **Folkhälsorådet fortsätter att utveckla sina arbetsformer** och dialogen på politisk nivå.
- **En långsiktig folkhälsoplan** ska upprättas, i enlighet med samverkansavtalet.
- **Former för kommunikation** i arbetet för folkhälsa och social hållbarhet ses över, både .
- **Rådet är medarrangör i Hållbarhetsveckan** (april) med seminarium kring social hållbarhet och tillit.
- **Att mäta sociala värden i stadsutveckling** – folkhälsoplaneraren samordnar kontakten med projektet som finansieras av Centrum för management i byggsektorn, CMB och genomförs av SP, Sveriges Tekniska Institut. I projektet medverkar MölnDala Fastighets AB, Mölndals stad samt Älvstranden Utvecklings AB.
- **Healthy Cities** – vi undersöker möjligheten till medlemskap i nätverket det europeiska nätverket Healthy Cities.
- **Rådet följer fullmäktiges uppdrag att utveckla en mera strukturerad samverkan med ideella sektorn**, som kan öppna för föreningar och organisationer att ta ett större samhällsansvar och komplettera den offentliga sektorns service.

Förändring på gång

- *Rådet stödjer kommunstyrelsen och nämnderna att bidra till goda livsvillkor och minskade skillnader i hälsa.*
- *Kunskapsunderlag, dialoger mm.*

6. Finansiering och budget

Folkhälsorådet och verksamhetsbudgeten finansieras av staden och hälso- och sjukvårdsnämnden. Inför 2017 bidrar parterna med vardera 1,2 mkr och budgeten omfattar därmed totalt 2,4 mkr. Här ingår den finansiering som tidigare fanns i ett separat avtal för Hälso-disken Balansen. Kultur och fritidsnämnden hanterar 1,5 mkr och kommunsstyrelsen 0,9 mkr.

Budget

Kommunstyrelsen

Strategiskt arbete och samordning

Folkhälsoplanerare 100 % (inkl rum, it kompetensutv.mm) 700 000 kr

Verksamhet:

Hållbarhetsveckan samt seminarier under året 50 000 kr

Utvecklad kommunikation 30 000 kr

Övrigt inkl folkhälsoplan 120 000 kr

Summa

900 000 kr

Kultur och fritidsnämnden

Samordning o utveckling av insatser, inkl ANTD-arbetet, föräldrastödsinsatser och projektledning FRAMM,

2 personer 80-90 % samt rum, it, utbildning mm 1 010 000 kr

Verksamhet:

Delaktighet, inflytande, gemenskap 100 000

Barn o unga uppväxtvillkor, delaktighet, psykiska hälsa 135 000

Goda levnadsvanor

ANDT 65 000

Fysisk aktivitet 120 000

Kommunikation, samordning och utvecklingsarbete 70 000

Summa

1 500 000 kr

Totalt

2 400 000 kr

Ledamöter i folkhälsorådet 2017

Förtroendevalda:

Pernilla Övermark (S) ordförande	Mölnads stad
Marianne Ahlborg (L) 1 vice ordförande	Hälso- och sjukvårdsnämnd Västra
Merjem Maslo (M)2 v ordförande	Mölnads stad
Georges Absim (S)	Mölnads stad
Gunilla Arneström (MP)	Mölnads stad
Dagmar Callgard (L)	Mölnads stad
Tomas Angervik (S)	Hälso- och sjukvårdsnämnd Västra

Tjänstemän

Folkhälsoplaneraren samt chefen för stadsledningsförvaltningens enhet Samordning för hållbarhet medverkar vid rådets möten.

Mera information

Folkhälsoplanerare Hillevi Funck, Mölnads stad, 031- 315 13 15
e-post: hillevi.funck@molndal.se